

Notes de fotografia i literatura sobre París

El fotògraf Joan Pujol-Creus (Centelles, 1977), l'any 2010, va fer una estada de quatre mesos a París gràcies a una beca del Ministeri de Cultura. Residia al Colegio de España de la *Cité Internationale Universitaire* i va dur a terme el projecte fotogràfic "París de llum i color" que es pot veure a www.joanpujolcreus.com. Consultant-ne la biblioteca, Pujol-Creus va trobar per casualitat el llibre de Josep Pla, *Notes sobre París (1920-1921)*. Amb la lectura dels primers capítols va anar sabent on i com havia viscut l'escriptor noranta anys enrere. El va sorprendre que molts llocs dels que Pla descriu amb precisió fotogràfica, encara existeixen i són perfectament identificables. Poc a poc va anar reconstruint aquell any que l'escriptor va viure a París i en va elaborar un reportatge fotogràfic que cospa a la vegada la memòria literària i la distància temporal entre les dues experiències. Una distància que de vegades és ben evident i d'altres molt subtil.

Notes sobre París (1920-1921) és un llibre que Pla publica per primera vegada dins el quart volum de la seva *Obra completa* titulat *Sobre París i França*, juntament amb *Petits assaigs sobre França*. Són dos llibres inèdits elaborats posteriorment a partir dels records i sobretot de les cròniques, algunes de les quals molt refetes, que l'escriptor enviava des de París a Barcelona quan feia de corresponsal del diari *La Publicidad*.

Durant la seva estada a París, Pla inicia la seva activitat professional en el periodisme, però, a la vegada, hi fa l'aprenentatge de l'ofici, entre dubtes, èxits i fracassos viu el moment de prendre les decisions que perfilaran els camins del seu futur, encara incert, en el món de la literatura i el periodisme en un context social, polític i econòmic convuls, el de l'Europa dels anys vint.

En la seva biografia sobre l'escriptor (Ed. 62, 1996), Cristina Badosa comença així el segon capítol "La corresponsalia a París (de l'abril de 1920 al febrer de 1921)":

"Només d'arribar a París, Pla es va trobar amb Joaquim Borralleras, que l'esperava al Quai d'Orsay. Sigui certa o no l'anècdota de la passejada amb cotxe de punt descobert pels bulevards, la seva entrada a París va ser eufòrica. Segons deia en una postal al seu amic Josep Maria Junoy, França era tan perfecta que tornava a la boca. La companyia de Quim Borralleras li va facilitar el contacte amb els artistes catalans residents a la capital francesa, com Pere Ynglada, Lluís Garriga, els germans Mompou, Campmany i Domènec Carles, que cantava a tothora cuplets. Vivia amb ells a l'Hôtel Rouen, al número 13 de Notre-Dame des Victoires. Pocs dies després d'haver-se instal·lat s'havia inscrita a l'Association de Journalistes Étrangers, a la Maison de la Presse..."

Al llarg del capítol, Badosa va desgranant l'activitat i coneixences de l'escriptor a la capital francesa: la seva afició a passejar i conèixer les llibreries de vell, la vida del metro, els marxants, el Louvre, el teatre del barri, les tertúlies que sovintejava i els amics que sempre l'acompanyaven. A través de la correspondència ressegueix l'estreta relació de Pla amb Alexandre Plana, l'amic intel·lectual que l'orientava en la seva formació i inicis professionals o les queixes que expressava a Josep M. de Sagarra, Junoy o a la seva germana Rosa sobre la superficialitat amb què havia de tractar els assumptes fent de periodista.

Els articles de Josep Pla es van anar publicant a *La Publicidad* en la secció "Crónica de Francia" (1920). A principis de juliol de 1920, el director Romà Jori el va destituir per haver plagiat un article de la premsa francesa, fet que el va fer tornar a Barcelona per justificar-se, però el setembre, ja tornava a ser a París, novament com a corresponsal de *La Publicidad* "per mil francs al mes, a canvi de dotze o catorze articles i amb la promesa de buscar-li un diari madrileny per poder arrodonir el sou".

En aquestes dues primers etapes de la corresponsalia a París, els articles de Pla descriuen la ciutat i els seus habitants, els tipus més pintorescos i els més influents, els barris on viu, els canvis que s'hi palpen a causa del clima, els hotels, els restaurants i les tertúlies que sovinteja. Pla hi escriu sobretot de política, literatura i cultura. Fascinat per la ciutat i el seu urbanisme però, sobretot, per la vida artística i literària, la cultura francesa i els nous valors que hi descobreix esdevindran la base més àmplia del seu bagatge cultural.

“La vida literària m’apassiona –molt més que l’activitat periodística, que practico per viure. París és una ciutat que sembla feta expressa per fer-hi la vida literària. Entenc per vida literària: llegir. París és una ciutat per llegir bé, vull dir per estudiar, per convertir els llibres –el contingut dels llibres– en una obsessió”

J. Pla. OC IV, 85

Ara que vivim frenèticament sobreinformats, immersos en una cultura visual, es fa difícil digerir l'allau d'imatges que consumim a tothora. L'exposició de fotografia literària que presentem convida a reduir la marxa, a fer una visita lenta per assaborir-ne la qualitat visual, estètica i documental. Les mirades del fotògraf i l'escriptor són el filtre que destil·la la seva personalitat, el poder de sensibilització i d'evocació de la seva obra seran determinants per incorporar en l'imaginari col·lectiu el món simbòlic que han estat capaços de construir.

“A París hi ha dies que no s'aixequen, que semblen pressionats per una força meteorològica d'invisibilitat còsmica que els manté cadavèrics i grocs sobre la terra. Els francesos són matiners, accepten el seu clima. Salten del llit amb la curiositat que dona la gana i encara que més enllà de la finestra hi hagi la llum morta del puré de pèsols. [...]

Però hi ha dies de tardor que el dia s'aixeca tard, però s'aixeca. Llavors són una meravella. El món exterior, embolicat en un tel de boira, es fa visible sobre unes vagues llunyanies; el cel, gris i perla, sembla més prim; el blauet de més enllà, no és pas que es vegi: hom l'imagina. No es pot demanar més. En aquest temps, els poetes fan croquis de París. No és pas que siguin mentiders, com deia Sòcrates. Són hipotètics i les seves il·lusions ajuden a passar la vida”

J. Pla. OC IV, 207

L'exposició “Notes sobre París. Joan Pujol-Creus – Josep Pla” (2014), coproduïda amb la Fundació Casa de Cultura de la Diputació de Girona a qui agraïm enormement la seva col·laboració, és doncs, un joc d'identificacions de literatura i fotografia, una lectura visual ben particular que Joan Pujol-Creus ens ofereix honestament per fer-nos conèixer la ciutat que va descobrir acompanyat dels textos de Josep Pla.

Anna Aguiló i Miquel, directora de la Fundació Josep Pla

